

УДК 343.2/.7:37.013(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7319906>

Я.О. ЛАНТИНОВ,

доцент кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, м. Харків, Україна; e-mail: lantinyaroslav@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1858-6842>

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО НОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

Y.A. LANTINOV,

Associate Professor, Chair of Criminal Law and Criminology, Kharkiv National University of Internal Affairs, Ph.D. in Law, Ass. professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: lantinyaroslav@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1858-6842>

COMMUNICATIVE ASPECTS OF CRIMINAL LAW REGULATION IN UKRAINE

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Комунікативний аспект є одним з сутнісних боків кримінально-правового нормування, але зазвичай оминається у спеціальних (кримінально правових) розвідках. При цьому, підходи до характеристики комунікативних властивостей предметів досліджень у нечисленних вітчизняних кримінально правових дослідженнях відрізняються від підходів, що демонструються західними вченими. **Метою** статті є характеристика одного з аспектів явища кримінально-правового нормування, а саме комунікативного, як того з сутнісних, що зазвичай оминається у спеціальних дослідженнях. Особливостями **методики** дослідження є визнання обов'язковими критеріями – "фальсифікованості", "перевіряльності", "продуктивності", "логічності". Основним методом дослідження виступив формально-догматичний метод, у рамках якого використовуються дедуктивні, індуктивні та традуктивні судження. Формально-догматичний метод застосовувався для з'ясування змісту теоретичних конструктів шляхом їх аналізу, порівняння та встановлення відповідності правилам віднесення до понять і термінів, а також їх використання у такому значенні. Крім того, були застосовані інтернет-пошук, мислений експеримент, елементи системного методу. До **результатів** дослідження входять: підсумок огляду історії вчення про комунікацію та констатація вироблення у його рамках і універсального уявлення про комунікацію (комунікація як категорія) і диверсифікованих пояснень (за галузями пізнання та практичної діяльності). Як універсальне поняття (категорія) комунікацію представляють як явище (механізм), що робить можливим розподіл праці, перетворення активностей у діяльності, виокремлення управління, утворення складного суспільства, оформлення держави та права. І хоча будь-яка діяльність обумовлена комунікацією, а відповідно й має комунікативний аспект, деякі з них є суто комунікативними, тобто різновидами комунікації. До числа таких належить і "управління людиною людиною" в обох своїх формах – безпосередній, тобто у керуванні, та опосередкованій, тобто у регулюванні. **Висновки.** Пропонується в якості характеристики комунікативного аспекта кримінально-правового регулювання пояснення, що воно виступає "ядром" сучасного кримінально-правового регулювання, останнє ж належить до типу "command and control", та водночас, кримінально-правове регулювання є формою "управління людиною людиною", яке є комунікативною діяльністю по суті.

Ключові слова: кримінально-правовий; регуляція; нормування; комунікація; поділ праці; управління

Problem statement. The production of criminal norms is an integral part of criminal regulation – this is one of the fundamental principles of Ukrainian Criminal Law theory. However, Ukrainian scholars do not give enough attention to the production of criminal norms as a communicative process. The **purpose** of this article is to characterize the communicative aspect of the production of criminal norms, which is often overlooked in existing studies. The mandatory criteria of "falsifiability," "verifiability," "productivity," and "logic" are recognized as peripheral in the research **methodology**. The main research method used was the formal dogmatic method, which involves deductive, inductive, and traductive reasoning to clarify theoretical constructs by analyzing, comparing, and establishing compliance with the rules of attribution to concepts and terms. In addition, the system method was applied in an experiment with Internet search thoughts. The **results** of the study include a

summary of the history of the study of communication and the development of both a universal view of communication (communication as a category) and diversified explanations (by fields of knowledge and practical activity) within this framework. Communication is presented as a phenomenon (a mechanism) that enables the division of labor, the separation of management, the formation of a complex society, and the formation of the state and law. Although any activity is influenced by communication and has a communicative aspect, some activities are purely communicative, such as "management" in both its direct form, i.e., in management, and indirect form, i.e., in regulation. **Conclusions.** The article concludes that the communicative aspect of the production of criminal norms is the "core" of modern criminal law regulation in Ukraine, which belongs to the "command and control" type, and at the same time, criminal law regulation is a form of "management," which is essentially a communicative activity.

Keywords: *criminal law; regulation; norm production; communication; division of labor; management*

Постановка проблеми

Виклики, з якими стикнулося суспільство України: експансія чільного режиму держави-агресора, та похідні від цього: власні милітаризація, посуворішення внутрішнього правового режиму та типова суспільна реакція у вигляді радикалізації поглядів, – ставлять питання про шляхи майбутнього повернення на шлях правового та демократичного розвитку. Очевидним є те, що посилення репресивності, визнане за доцільне та здійснене заради захисту суверенітету та територіальної недоторканості України, свого часу має бути припинене. Здійснити це своєчасно, прогнозовано та домірно є завданням акторам кримінально-правового нормування, а, у свою чергу, теоретичне забезпечення такої діяльності має стати предметом наукового розгляду.

Кримінально-правове нормування, як складова механізму кримінально-правового регулювання, кримінально-правової політики протидії злочинності, публічного управління та, врешті-решт, самоуправління суспільства України – може розглядатися у різних аспектах. Поаспектний розгляд дає можливість вийти за межі усталених уявлень і стереотипів через розширення предмету розгляду та перетворення його, фактично, у мультидисциплінарний. У такий спосіб має відбутися збагачення основного дискурсу через відкриття нових знань, або принаймні, акцентування на тих сторонах, що зазвичай залишаються "поза мейнстріму", так би мовити – "у тіні". Саме таким аспектом кримінально-правового нормування виступає "комунікативний аспект", один із сутнісних, але, водночас такий, що зазвичай оминається у спеціальних (кримінально-правових) розвідках.

За станом дослідження комунікативного аспекту кримінально-правового нормування можна констатувати нечисленність публікацій вітчизняних авторів. Так, Н.А. Савінова під час розробки питань кримінально правової політики забезпечення інформаційного суспільства в Україні звернулася до теорії комунікації Гарольда

Д. Лассуелла [1]. І.В. Козич опрацював питання визначення інформаційно-комунікативної функції кримінально-правової політики [2]. За змістом доробку згаданих дослідників комунікативний аспект кримінально-правового нормування зосереджується, фактично, навколо питання обнародування законів про кримінальну відповідальність і, додатково, розглядається зворотній зв'язок від громадянського суспільства до законодавця.

Принципово по-іншому підходять до цієї проблематики закордонні автори – вони визнають і самі закони про кримінальну відповідальність, і покарання, і звісно відправлення правосуддя – комунікацією безпосередньо. Так, професор Франкфуртського університету Карл Гюнтер (Günther, 2014) визначає, що комунікативне значення покарання залежить не стільки від класифікації осуду, скільки є оголошенням. На його думку – "важливим моментом є те, що осуд як мовленнєвий акт викликає претензію на дійсність, яка відноситься до чинного нормативного порядку, легітимність якого може бути виправдана причинами в раціональному дискурсі. Мається на увазі нормативний порядок, система правових норм, щодо потерпілого і правопорушника. З цієї точки зору видно, що злочин, а також відповідь на нього повинні, бути зрозумілим комунікативним способом. У демократичному і республіканському правлінні, де правові норми легітимізуються в публічному та інклюзивному процесі під час обговорення та суперечки громадяни, які, в першу чергу, розглядають і вважають себе самі комунікативними акторами. Така установка інституціоналізує нормативну структуру інтерсуб'єктивних відносин між мовцем і слухачем щодо права і політики" [3, с.140].

Ентоні Дафф (Duff, 2001) у монографії "Покарання, комунікація та громада" запропонував розуміти покарання та вбачати головний його зміст у повідомленні правопорушнику про осуд, якого заслуговує його злочин, з тим, щоб досягти "покаяння, реформи та примирення" [4]. Як

пояснює дослідник наукового доробку Е. Даффа, К. Енблом (Enblom, 2019), він вийшов з комунітаристського (як він сам позначав, "ліберально-комунітаристського") підходу, згідно з яким правопорушник є членом певної громади / суспільства і основною метою правового реагування є благо цієї громади / суспільства, а покарання (репресія) виступає лише засобом досягнення багатьох завдань, зокрема відновлення правопорядку та становища потерпілої особи. І для цього є необхідним застосування покарання, щоб встановити функціональні правові норми та рівноправ'я у користуванні ними [5, с.14]. Таким чином, є підстави констатувати розбіжність у підходах до атрибутування значення комунікативному аспектові кримінально-правового нормування у вітчизняних та закордонних дослідників, що потребує вивчення цього питання.

Відповідно, *метою* цієї статті є характеристика одного з аспектів явища кримінально правового нормування, а саме комунікативного, як того з сутнісних, що зазвичай оминається у спеціальних дослідженнях. Для цього були поставлені *завдання*: з'ясувати основні положення теорій комунікації та зіставити їх з вченням про кримінально-правове нормування; з'ясувати можливість отримання нових знань про останнє чи уточнити окремі уявлення про нього. *Новизною* цієї розвідки виступають твердження про підтвердження чи спростування тези про субстратний характер комунікації для кримінально-правового нормування та певні наслідки цього.

Особливостями методики дослідження є визнання обов'язковими критеріями – "фальсифікованості", "перевірляності", "продуктивності", "логічності". Ця стаття базується на тому переконанні, що наукове знання є послідовністю пояснень та рішень "головоломок" (за К.Р. Поппером), яка забезпечує і апроксимацією до істини, і, водночас, вирішення ряду теоретико-практичних завдань. Теоретико-практичні завдання можуть бути як фундаментального значення (парадигмальні пояснення), так і конкретного (методичні рекомендації для певної діяльності). І саме у виробленні чи підборі комплексу пояснень, їх упорядкуванні, і полягатиме "продуктивність", як цільова властивість. Основним методом дослідження виступив формально-догматичний метод, у рамках якого використовуються дедуктивні, індуктивні та традуктивні судження. Формально-догматичний метод застосовувався для з'ясування змісту теоретичних конструктів шляхом їх аналізу, порівняння та встановлення відповідності правилам віднесення до понять і

термінів, а також їх використання у такому значенні. Крім того, були застосовані інтернет-пошук, мислений експеримент, елементи системного методу.

Теоретичні основи введення вчення про комунікацію до проблематики кримінально-правового нормування

Методично вірним уявляється виявити та відібрати ті концепти теорії комунікації, використання яких допомогло би виявити нові знання про кримінально-правове нормування чи переосмислити наявні. Зрозуміло, що власне теорії комунікації та науковий пошук, здійснюваний їх методами, не належить до предмета кримінального права України та вчення про кримінально-правову політику протидії злочинності, зокрема. Це означає, що певна теорія комунікації має бути обрана як одна з парадигм для вчення про кримінально-правове нормування, а критерієм відбору буде відповідність (спорідненість) їх терміносистем.

Вчення про комунікацію має певну історію розвитку та продовжує розвиватися і через накопичення нових знань і уявлень та через їх уточнення, корекцію чи заперечення. Теорії комунікації ведуть свій родовід від натурфілософських уявлень Давньої Греції, коли мислителі обговорювали проблеми ораторського мистецтва та переконання слухачів, причинності та політики (в архаїчному розумінні), звісно без розмежування на сучасні галузі науки. Так, Платон у діалозі "Федр" аналізував систему "оратор – повідомлення – слухач – душа слухача певного типу" [6]. У свою чергу, Аристотель запропонував систему "оратор – зміст – слухач (читач)" [7], а до числа причин відносив і мету, утворюючи пояснення про "телеологічні причини" [8], а сутність політики та держави визнавав спілкування [9]. Отже, на початковому етапі пізнання комунікації уявлення про неї та відповідні пояснення, ще були цілісними та не мали галузевої диференціації. Далі, оскільки в епохи глосаторства та Відродження антична філософія була збережена та сприйнята у якості епістемологічної бази [10, с.31] то своє значення ці тези зберігають і зараз, звісно з урахуванням численних наукових і практичних надбань чи інших новацій Нового Часу, Модерну та Постмодерну.

Так, у Новий Час було досягнуто найбільш загальне розуміння комунікації та вироблене відповідне поняття. Зокрема, як зазначає К.Дж. Беррі (Berry, 2018), просвітник Адам Сміт висунув ідею про те, що комунікація є необхідною передумовою поділу праці, чим дозволяє орга-

нізувати колективну працю й, тим самим, структурувати економічну активність [11]. У розумінні комунікації, яке збереглося й під час Модерну, відомий американський соціолог Чарльз Хортон Кулі (Cooley, 1909) вбачав механізм, який дозволяє існувати та розвиватися міжособистісним взаємодіям. Цей механізм включає в себе міміку, спілкування, жести, тон голосу, слова, письменність, друк, залізниця, телеграф, телефон та інші засоби, що дозволяють подолати відстань у просторі та часі. Не існує чіткої межі між засобами комунікації та іншими аспектами зовнішнього світу. Зі створенням зовнішнього світу з'являється система стандартних символів, які служать для передачі думок і сприяють традиційному розвитку комунікації [12].

Універсалістський погляд на комунікацію, як зазначає К. Мауер (Mauger, 2009), набуває повного розвитку у концепції Нікласа Лумана який визнав за комунікацією первинне значення, тобто те, що саме комунікація робить можливим і розподіл праці, і діяльність, і пізнання взагалі, і утворення спільнот та суспільств [13]. За Н. Луманом, на думку Л. Лейдесдорфа (Leydesdorff, 1996), комунікація є явищем міжособистісним, а тому соціальним априорі [14].

У сучасності, яку можна охарактеризувати як час Постмодерну, комунікація вивчається з соціологічних, психологічних, мовознавчих, технологічних та інших позицій (чи комбінацій з них), тобто замість продовження розвитку цілісного уявлення про комунікацію дослідники працюють для вирішення певних проблем, певними засобами і для досягнення певних цілей. Звісно, за такого фреймінгу оглядач стикається з "мозаїкою" численних та фрагментарних пояснень, придатність яких для використання у суміжних галузях не виглядає однозначною. Наприклад, є невідповідність між уявленнями Н. Лумана та уявленнями, покладеними в основу формування концепту "соціальні комунікації". З боку лумановської теорії (у міру її розуміння) словосполучення "соціальна комунікація" є тавтологією, оскільки соціальний і означає, той що виникає при комунікації. Користувачі ж концепту "соціальна комунікація" тавтології не вбачають, на думку Д. Дор (Dor, 2015), тому що розуміють слово "комунікація" у вузькому сенсі – як будь-який поза особистісний канал (спосіб) одно-, чи дво-, чи багатобічного поширення речовин, енергії, інформації [15], або навпаки – ентропії. Зокрема, професор В. Ризун, директор інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, стверджує, що в словосполученні "соціальні комуні-

кації" слово "соціальні" акцентує увагу на тому, що комунікації застосовуються в соціальній сфері, у протигагу до матеріальних та технічних комунікацій. Він також вважає, що якщо досліджувати матеріальні комунікації, то соціальні комунікації можна розглядати як артефакти, тобто штучні, рукотворні та придумані людьми. В. Ризун додає, що кожна конкретна соціальна комунікація є результатом спілкування, що відбувається в умовах штучно створеної технологічної системи, яка об'єднує людей духовно. До таких систем він відносить телевізійну мережу, радіомережу, газетно-журнальну систему поширення, бібліотечну мережу, архівну мережу, видавничу мережу, мережу інформаційно-довідкових служб, мережу інтернету, систему документації тощо [16].

Таким чином, можна розмежувати "комунікацію" як категорію, тобто явище, яке робить потрібним виникнення мови й інших засобів, робить можливим формування людських спільнот, розподіл праці з диференціацією діяльностей за ролями та напрямками, та, з іншого боку, "комунікацію матеріальну або соціальну" як окремий канал (спосіб) поширення / обміну / вилучення / наслідування предметами, порціями енергії, інформаційними одиницями (дані, меми, відомості, зокрема ті, що використовуються для прийняття рішення або ні). Саме їх певні сукупності і позначаються словом "комунікації". Відповідно, ті види діяльностей (людських активностей спеціалізованих унаслідок розподілу праці), що полягають у використанні "комунікацій" можна називати комунікаційними, а відповідні діячі називаються – транспортники, енергетики, комунальники, працівники мас-медіа, блогери, бібліотекари, архіваріуси, музейники тощо. Проте зауважимо, що будь-яка діяльність є можливою виключно за наявності комунікації у широкому сенсі, а відтак містить в собі і комунікативний аспект. Якщо ж будь-яка комунікація відсутня, тоді мова може йти лише про активність.

Значення комунікації для кримінально-правового нормування, як складової правового регулювання

Таким чином, з'ясовано, що комунікація (у широкому сенсі) генетично первинна за розподіл праці, а відтак і за всі феномени, похідні від нього, у тому числі й самі важливі для кримінально-правових розвідок – ті що у "статичній" позначаються як "держава" та "право" (об'єктивне). При розгляді ж у "динаміці" вони постають перед дослідниками як "публічне управління" (процес) та "правове регулювання" (процес). Як

зазначає Т.Л. Хаббард (Hubbard, 2019), відомо, що людині простіше пізнавати та передавати знання про статичні явища, ніж динамічні [17], а відтак за часом введення до наукового дискурсу, обсягом літератури та ступенем ознайомлення фахівців й інших осіб помітно переважають "держава та право". Тим не менш, звернення до понять "публічне управління" та "правове регулювання" та намагання з'ясувати через них динаміку кримінально-правового регулювання має бути продуктивним.

У першу чергу відмітимо, що "управління людини людиною" для того, щоб стати результативною діяльністю, має, на думку Дж. Вог та М. Абод (Vog and Abood, 2021), включати у себе декілька напрямків суто комунікації, зокрема – ціле-(смысло)-положення, мотивацію, організацію, координацію [18]. Да й інші функції (контроль, планування), як зазначає Д. Олойа (Olaoye, 2017), неможливі без комунікативних засобів [19]. Відповідно, фахівці з публічного управління навіть виокремлюють у якості навчальних дисциплін "Комунікації в публічному управлінні", "Комунікації в публічній адміністрації" [20, с.1], а також "Комунікативна діяльність в державному управлінні" [21, с.1]. Все це дозволяє віднести "управління людини людиною", що може іменуватися як *govern*, *manage* чи *administrate*, до різновидів комунікації. Відповідно, за В. Прітчет (Pritchett, 2016), управління у цілому є комунікацією по суті [22]. Відповідно, й кожну з форм управління – і керування, і регулювання – слід визнати комунікацією за їх сутністю. Очевидно, що безпосереднє управління людини людиною (керування) неможливо без використання засобів комунікації, вербальних чи невербальних. Так само неможливим буде й здійснити регулювання діяльності без використання комунікативних засобів.

У свою чергу, у західному управлінському дискурсі регулювання поділяється на три підходи (типи): "command and control", "performance-based" та "management-based".

"Command and control" (відомий у вітчизняній управлінській літературі як "адміністративно-командний") – цей підхід до регулювання полягає у визначенні органом (суб'єктом) управління методів, матеріалів і процесів, яким має відповідати діяльність об'єкта управління [22]. Відповідно, загальносистемний рівень функціональності визначається інтелектуальними можливостями органу управління і брак його експертності призводить до втрат продуктивності і, навіть, до руйнування самого соціального утворення.

"Performance-based" – це підхід, який зосереджується на бажаних, вимірних результатах, а не на приписних процесах, техніках чи процедурах. Регулювання, засноване на продуктивності, призводить до визначених результатів без конкретних вказівок щодо того, як ці результати мають бути отримані [23].

"Management-based" – тобто підхід до регулювання, який використовується щодо об'єкта управління, який складається з чисельних та різномірних елементів. Цей підхід полягає у визнанні таких елементів "самоврядними" та у делегуванні ним можливості встановлення правил і стандартів для власної діяльності, які потім і використовуються для контролю. Суб'єкт управління йде на таке, якщо, з одного боку, не бажає жертвувати їх продуктивністю заради керованості, а з іншого, не вважає за доцільне витрачати ресурси на залучення експертів у свій склад чи на підвищення кваліфікації наявних управлінців [22].

Спостереження за наявним кримінально-правовим нормуванням в Україні цілком очікувано демонструє належність його до регулювання типу "command and control". Утім, заперечувати принципову можливість застосування у майбутньому і двох інших підходів у кримінально-правовому регулюванні, напевно, не можна. Якщо міркувати, як зазначають Д. Куле та П.З. Гросман (Cole and Grossman, 1999), за аналогією з макроекономічними поглядами [24], то регулювання типу "command and control" слід вважати доцільним у тих випадках, коли соціальні втрати та витрати від певного виду діянь є відносно високими, а видатки на їх виявлення, припинення, запобігання та на інші складові кримінально правової протидії – відносно "невеликі" (прийнятні / мають достатній пріоритет). Відповідно, проблема забезпечення ефективності кримінально-правового нормування, як частина проблеми ефективності кримінально-правового регулювання, яку не лише підіймає М.В. Карчевський [25], але й пропонує конкретні шляхи вирішення, може бути подолана, та це має бути зроблено на підставі наукових знань, зокрема наукових пояснень про комунікацію.

Висновки

1. Вчення про комунікацію має багатовікову історію і включає у себе як універсальне уявлення (комунікація як категорія) так і диверсифіковані (за галузями пізнання та практичної діяльності). Комунікацію (категорію) представляють як явище (механізм), що робить можливим розподіл праці, перетворення активностей у ді-

яльності, виокремлення управління, утворення складного суспільства, оформлення держави та права. І хоча будь-яка діяльність обумовлена комунікацією, а відповідно й має комунікативний аспект, деякі з них є суто комунікативними, тобто різновидами комунікації. До числа таких належить і "управління людиною людиною" в обох своїх формах – безпосередній, тобто у керуванні, та опосередкованій, тобто у регулюванні.

2. Кримінально-правове регулювання в Україні весь попередній час і зараз належить до типу регулювання "command and control". Зважаючи на особливості цього типу регулювання велике значення має достатня інтелектуальна спроможність об'єкта управління та адекватність його завданню здійснення результативного кримінально-правового нормування.

Комунікативний аспект кримінально-правового нормування в сучасній Україні полягає у тому, що воно виступає "ядром" сучасного кримінально-правового регулювання, останнє ж належить до типу "command and control", та водночас, кримінально-правове регулювання є формою "управління людиною людиною", яке є комунікативною діяльністю по суті.

Конфлікт інтересів

На думку автора конфлікт інтересів відсутній.

Вираз вдячності

Ця публікація стала можливою за підтримки та вимогливості Наталії Олександрівни Гуторової та Вадима Борисовича Харченка, з 1997 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савінова Н. Кримінально-правова комунікація в умовах аномії: аналіз за схемою процесу комунікації Гарольда Д. Лассуелла. *Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу*: матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права ім. Д. Галицького, 2014. <http://surl.li/fwpmh>
2. Козич І. В. Становлення інформаційно-комунікативної функції кримінально правової політики. *Збірник наукових статей юридичного інституту ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"*. 2019. С. 123–135.
3. Günther, Klaus (2014): Criminal Law, Crime and Punishment as Communication, In: *A.P. Simester, Antje du Bois-Pedain u. Ulfrid Neumann (Hrsg.), Liberal Criminal Theory. Essays for Andreas von Hirsch*, Oxford: Hart Publishing 2014, S. 123-140.
4. Duff A., Punishment, Communication, and Community, Oxford: Oxford University Press, 2001. 272 p.
5. Enblom, Kristian. Duff's communicative theory of punishment: Master's Thesis in Legal Theory. Uppsala Universitet. 2019. 42 p. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1366152/FULLTEXT01.pdf>
6. Plato. Phaedrus. Translated by Benjamin Jowett. The internet Classics archive. <http://classics.mit.edu/Plato/phaedrus.html>
7. José M. González The Meaning and Function of Phantasia in Aristotle's "Rhetoric" III.1 *Transactions of the American Philological Association* (1974-2014) / Vol. 136, No. 1 (Spring, 2006), pp. 99-131.
8. Aristotle on Causality // Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/aristotle-causality/>
9. Aristotle's Politics by B. Jowett. Oxford, Clarendon Press, 1885. 2 vols. Vol. 1. <https://oll.libertyfund.org/page/aristotle-s-politics>
10. Котусенко В. В. Еволюція окремих епістемологічних ідей у філософії західноєвропейського пізнього Середньовіччя. *Наукові записки НаУКМА*. 2016. Том 180. Філософія та релігієзнавство. С. 30–36.
11. Christopher J. Berry. Adam Smith: A Very Short Introduction: Communication and imagination. 2018. <https://doi.org/10.1093/actrade/9780198784456.003.0002>
12. Charles Horton Cooley. The Significance of Communication. Chapter 6 in *Social Organization*. New York: Charles Scribner's Sons, (1909): 61-65. <http://surl.li/ftbni>
13. Kathrin Maurer. Communication and Language in Niklas Luhmann's Systems-Theory. *Pandaemonium Germanicum*. December 2009. https://www.researchgate.net/publication/262547249_Communication_and_Language_in_Niklas_Luhmann's_Systems-Theory
14. Loet Leydesdorff. Luhmann's Sociological Theory: Its Operationalization and Future Perspectives. June 1996 *Social Science Information* 35(2):283-306. https://www.researchgate.net/publication/249732781_Luhmann's_Sociological_Theory_Its_Operationalization_and_Future_Perspectives
15. Dor, Daniel, 'The Universality of Diversity', *The Instruction of Imagination: Language as a Social*

- Communication Technology, Foundations of Human Interaction* (New York, 2015; online edn, Oxford Academic, 20 Aug. 2015). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190256623.003.0008>
16. Різун В. В. Про розвиток науки про соціальні комунікації. https://www.researchgate.net/publication/359718959_Pro_rozvitok_nauki_pro_socialni_komunikacii
 17. Timothy L. Hubbard. Momentum-like effects and the dynamics of perception, cognition, and action. *Attention, Perception, & Psychophysics* volume 81, pages 2155–2170 (2019). <http://surl.li/fwpt0>
 18. Jess Vog, Margaret Abood. The motivations, desired outcomes, and visions of partner organizations to Collective Impact tree planting: A transdisciplinary case study of CommuniTree in Northwest Indiana, U.S. *Urban Forestry & Urban Greening*. Volume 65, November 2021, 127311. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1618866721003381>
 19. Damilola Olaoye. Communication: a management function. May 9, 2017. https://www.researchgate.net/publication/339640947_Communication_A_Management_Function
 20. Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні: навч. посіб. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2015. 168 с.
 21. Драгомирецька Н. М., Кандагура К. С., Букач А. В. Комунікативна діяльність в державному управлінні: навч. пос. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 180 с.
 22. Wendell Pritchett. Types of Regulation. *The regulatory review*. Apr 5, 2016. <https://www.theregreview.org/2016/04/05/pritchett-types-of-regulation>
 23. Cary Coglianese. Performance-Based Regulation: Concepts and Challenges. *Comparative law and regulation: understanding the global regulatory process, Northampton*. <https://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/PBRLit/Coglianese3.pdf>
 24. Cole, Daniel H. and Grossman, Peter Z., "When Is Command-and-Control Efficient? Institutions, Technology, and the Comparative Efficiency of Alternative Regulatory Regimes for Environmental Protection" (1999). *Articles by Maurer Faculty*. 590. <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/590>
 25. Карчевський М. В., Кудінов А. С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 4. С. 101-114. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduv_2016_4_13

REFERENCES

1. Savinova, N. (2014). Kryminalno-pravova komunikatsiya v umovakh anomiyi: analiz za skhemoyu protsesu komunikatsiyi Harolda D. Lassuella [Criminal legal communication in conditions of anomie: an analysis according to the scheme of the communication process by Harold D. Lasswell]. In: *Teoretychni ta praktychni problemy rozvytku kryminalnoho prava i protsesu: materialy III Vseukrayinskoho naukovopraktychnoho seminaru*. Ivano-Frankivsk: Redaktsiyno-vydavnychyy viddil Ivano-Frankivskoho universytetu prava im. D. Halytskoho. <http://surl.li/fwpmh> (in Ukr.).
2. Kozych, I. V. (2019). Stanovlennya informatsiyno-komunikatyvnoyi funktsiyi kryminalno pravovoyi polityky [Formation of the informational and communicative function of criminal law policy]. *Zbirnyk naukovykh statey yurydychnoho instytutu DVNZ "Prykarpatskyy natsionalnyy universytet imeni Vasylya Stefanyka"* (s. 123–135) (in Ukr.).
3. Günther, Klaus. (2014). Criminal Law, Crime and Punishment as Communication. In: *A.P. Simester, Antje du Bois Pedain u. Ulfrid Neumann (Hrsg.), Liberal Criminal Theory. Essays for Andreas von Hirsch*, Oxford: Hart Publishing, S. 123-140.
4. Duff, A. (2001). *Punishment, Communication, and Community*, Oxford: Oxford University Press, 272 p.
5. Enblom, Kristian. (2019). Duff's communicative theory of punishment : Master's Thesis in Legal Theory. Uppsala Universitet. 42 p. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1366152/FULLTEXT01.pdf>
6. Plato. Phaedrus. Translated by Benjamin Jowett. The internet Classics archive. <http://classics.mit.edu/Plato/phaedrus.html>
7. José M. González. (2006). The Meaning and Function of Phantasia in Aristotle's "Rhetoric" III.1 *Transactions of the American Philological Association* (1974-2014), 136(1), 99-131.
8. Aristotle on Causality // Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/aristotle-causality/>
9. Aristotle's Politics by B. Jowett. Oxford, Clarendon Press, 1885. 2 vols. Vol. 1. <https://oll.libertyfund.org/page/aristotle-s-politics>
10. Kotusenko, V. V. (2016). Evolyutsiya okremykh epistemolohichnykh idey u filosofiyi zakhidnoyevropeyskoho piznoho Serednovichchya [The evolution of certain epistemological ideas in the philosophy of the Western European Late Middle Ages]. *Naukovi zapysky NaUKMA, (Tom 180. Filosofiya ta relihiyevnavstvo)*, 30–36 (in Ukr.).
11. Christopher J. Berry. (2018). Adam Smith: A Very Short Introduction: Communication and imagination.

- <https://doi.org/10.1093/actrade/9780198784456.003.0002>
12. Charles Horton Cooley. (1909). The Significance of Communication. Chapter 6 in Social Organization. New York: Charles Scribner's Sons, 61-65. <http://surl.li/ftbni>
 13. Kathrin, Maurer. (2009). Communication and Language in Niklas Luhmann's Systems-Theory. *Pandaemonium Germanicum*. December
https://www.researchgate.net/publication/262547249_Communication_and_Language_in_Niklas_Luhmann's_Systems-Theory
 14. Loet, Leydesdorff. (1996). Luhmann's Sociological Theory: Its Operationalization and Future Perspectives. *Social Science Information*, 35(2), 283-306.
https://www.researchgate.net/publication/249732781_Luhmann's_Sociological_Theory_Its_Operationalization_and_Future_Perspectives
 15. Dor, Daniel. (2015). The Universality of Diversity. *The Instruction of Imagination: Language as a Social Communication Technology*, Foundations of Human Interaction (New York, 2015; online edn, Oxford Academic, 20 Aug. 2015). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190256623.003.0008>
 16. Rizun, V. V. *Pro rozvytok nauky pro sotsialni komunikatsiyi* [About the development of the science of social communications].
https://www.researchgate.net/publication/359718959_Pro_rozvytok_nauki_pro_socialni_komunikatsiyi (in Ukr.).
 17. Timothy, L. Hubbard. (2019). Momentum-like effects and the dynamics of perception, cognition, and action. *Attention, Perception, & Psychophysics* volume 81, pages 2155–2170 <http://surl.li/fwpt0>
 18. Jess Vog, Margaret Abood. The motivations, desired outcomes, and visions of partner organizations to Collective Impact tree planting: A transdisciplinary case study of CommuniTree in Northwest Indiana, U.S. *Urban Forestry & Urban Greening*. Volume 65, November 2021, 127311.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1618866721003381>
 19. Damilola, Olaoye. (2017). Communication: a management function. May 9,
https://www.researchgate.net/publication/339640947_Communication_A_Management_Function
 20. Dreshpak, V. M. (2015). *Komunikatsiyi v publichnomu upravlinni* [Communications in public administration]. Navch. posib. D.: DRIDU NADU (in Ukr.).
 21. Drahomyretska, N. M., Kandahura, K. S., & Bukach, A. V. (2017). *Komunikatyvna diyalnist v derzhavnomu upravlinni* [Communicative activity in public administration]. Navch. pos. Odesa: ORIDU NADU (in Ukr.).
 22. Wendell, Pritchett. (2016). Types of Regulation. *The regulatory review*. Apr 5.
<https://www.theregreview.org/2016/04/05/pritchett-types-of-regulation>
 23. Cary, Coglianese. Performance-Based Regulation: Concepts and Challenges. *Comparative law and regulation: understanding the global regulatory process, Northampton*.
<https://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/PBRLit/Coglianese3.pdf>
 24. Cole, Daniel H., & Grossman, Peter Z. "When Is Command-and-Control Efficient? Institutions, Technology, and the Comparative Efficiency of Alternative Regulatory Regimes for Environmental Protection" (1999). *Articles by Maurer Faculty*. 590. <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/590>
 25. Karchevskyy, M. V., & Kudinov, A. S. (2016). Efektyvnist kryminalno-pravovoho rehulyuvannya v Ukraini [Effectiveness of criminal law regulation in Ukraine]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*, (4), 101-114. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2016_4_13 (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
Форум права: 74 pp. 98–105 (1).

Related identifiers:
10.5281/zenodo.7319906
http://forumprava.pp.ua/files/098-105-2023-1-FP-Lantinov_10.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2023_1_10.pdf

License (for files):
[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 14.02.2023
Accepted: 03.03.2023
Published: 14.03.2023
Available online: 14.03.2023

Cite as:

Лантінов, Я. О. (2023). Комунікативний аспект кримінально-правового нормування в Україні. *Форум Права*, 74(1), 98–105.
<http://doi.org/10.5281/zenodo.7319906>

Lantinov, Y. A. (2023). Komunikatyvnyy aspekt kryminalno-pravovoho normuvannya v Ukraini [Communicative Aspects of Criminal Law in Ukraine]. *Forum Prava*, 74(1), 98–105.
<http://doi.org/10.5281/zenodo.7319906>